

'Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü'

Altın Yıllar 1923-1950

Cahit Kayra'nın çalışması Cumhuriyet sevdalıları için değil, bütün siyasiler, ekonomi, siyaset ve sosyal bilim-ler öğrencileri içinde bir kaynak kitap niteliğinde.

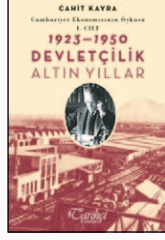
□ Alev COŞKUN

Cahit Kayra'nın son kitabı, "Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü, I. Cilt, 1923-1950 Devletçilik-Altın Yıllar" adını taşıyor. Kanımca, Kayra'nın en önemli iki inceleme kitabı bulunuyor: "Sevr Dosyası" ve "Savaş, Türkiye ve Varlık Vergisi." Kayra, bu iki kitabında Sevr yandaşlarının ve Varlık Vergisi çığırtağlarının ağızının payını vermiştir. Son kitabı Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü C.I, 1923-1950 yıllarını kapsıyor. Kayra bu yılları "Altın Yıllar" olarak değerlendiriyor. Burada çok önemli bir noktayı belirtmek gerekir. On iki yıldır iktidarda olan AKP'nin Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan, Cumhuriyetin bu yıllarını her vesile ile eleştirmekte, her vesile ile bu yıllarda hiçbir şey yapılmadığını ileriye sürmektedir.

İşte, Kayra'nın bu kitabı, bir bakıma Başbakan ve yandaşlarına verilmiş bilimsel bir yanıtıdır. Unutulmasın ki, Maliye Tetkik Kurulu Başkanlığı da yapmış olan eski Maliye Başmüfettişi Kayra, hem bütün verilere ve belgelere sahiptir hem de sözü edilen dönemi yaşayan, o dönemin canlı tanığıdır. Kayra'nın 455 sayfalık bu birinci cilt incelemesi 4 bölüm, 11 ek ve geniş bir dizinden oluşuyor. Giriş bölümünden sonra II. Bölüm "Tek Parti ve Devletçilik" adını taşımakta ve 1923-1939 yıllarının kapsamaktadır. III. Bölüm, "Savaş Ekonomisi" adıyla 1939-1946 yıllarını; IV. Bölüm ise "Savaş Sonrası" adıyla 1946-1950 yıllarını ele almaktadır. Bu bölümlerde, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin geçirdiği ekonomik aşamalar makro düzeyde incelenmekte ve bir film şeridi gibi, bir roman heyecanı ile okuyucuya sunulmaktadır.

Her bölümün sonunda yer alan Notlar'da ise, o tarihteki en önemli toplumsal ve ekonomik olaylar ve kabul edilen yasalar liste halinde verilmektedir. Altın Yıllar can sıkıcı bir ekonomi kitabı sanılmasın... Kayra, kitabını adeta bir roman tekniğiyle kurgulamış...

Bir roman kurgusuyla sunulan, kitapta üç tip var. Birinci İstanbul'dan Ankara'ya gelen ve Millet Meclisi Üyesi olan Maliyeci Sudi Bey; onun Kayseri kökenli, duyguları ve uzak görüşüyle Cumhuriyet yanlısı eşi Handan hanım, Kayseri'de ticaretle uğraşan, liberal ekonomi yandaşı kayınbiraderi Cemil Bey ve büyüyünce bir Cahit Kayra olacak Sudi Bey'in oğlu Orhan. Cumhuriyet devrimlerinin her aşaması, her olayı aileye yansıyor ve orada geleneksel aile yapısı içinde nezaketle tartışılıyor. Bu tartışmalardan da okuyucu gerçeği öğrenmiş oluyor. Çünkü

Sudi Bey devrimci hareketin içinde, kayınbirader Cemil Bey ise devrimlere karşı çıkan liberal ekonomi yandaşı.

Kitap İzmir İktisat Kongresi ile başlar, kronolojik bir gelişme

sırası çerçevesinde İş Bankası'nın, Merkez Bankası'nın kuruluşunu, devletin o sırada en önemli gelir kaynağı Aşar Vergisi'nin kaldırılmasını, demiryolları politikasını, Kadro hareketini, Sümerbank'ın ve KİT'lerin kuruluşunu ama sıkmadan, bir roman akıcılığı içinde vermektedir....

Kitabın III. Bölümünde 1939-1946 Savaş yıllarını görmekteyiz. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye ve Savaşın finansmanı savaşın mali ve ekonomik zorlukları özellikle Varlık Vergisi'nin Karakteri, Savaş yıllarındaki Vesika Yöntemi ile ekmek, şeker gibi temel gereksinimlerin karşılanması, Savaş yıllarında eğitimin gelişmesi ve Köy Enstitüleri bu bölümde işleniyor. Kitabın dördüncü bölümü ise Savaş sonrası 1946-1950 yıllarını kapsamaktadır. Savaş sonrasında Türkiye'nin Marshall Planı ile tanışması, Savaş sonrası Ankarası ve bir dönemin sonu incelenmektedir. Kitapta çok değerli bir ekler bölümü de vardır. Kayra kitabın girişinde 1923 Türkiye'si'ni şöyle özetliyor: "Sanayi birkaç eskimiş fabrikadan ibaretti. Yol yoktu. Kanyon, otobüs ve otomobil yok denilecek kadar azdı. Üç bin yıl öncesinden kalma kağını vardı. Birkaç demiryolu yabancıların elinde idi. Ticaret ve buna ilişkin hizmetler bankalar, sigorta şirketleri ve benzeri mali kurumların sahipleri azınlıklar ve yabancıları. Ülkede 100 bin kişiye bir doktor, 200 bin kişiye bir mühendis düşüyordu.

Giriştiler ve o yokluk içinden olağan üstü bir varlık çıkardılar. O nedenle Cumhuriyet bir mucize idi ve ben 'Onun ekonomisi de bir mucizedir' diyorum."

Özet olarak bu kapsamlı kitap, bu mucizenin öyküsü. Kitap ayrıca, o günlere ait resimlerle de desteklenmiştir. Bu kitap sadece Cumhuriyet sevdalıları için değil, bütün siyasiler, ekonomi, siyaset ve sosyal bilim öğrencileri için de bir kaynak ve Cumhuriyetin kazanımları kütüphanesinin önemli bir yapıtı olarak anılacaktır. Değerli Cahit Bey, eline ve kafana sağlık. Hasretle ikinci Cildi bekliyoruz. ■

Cumhuriyet Ekonomisinin Öyküsü I. Cilt 1923-1950 Devletçilik - Altın Yıllar/ Cahit Kayra/ Tarihiçi Kitabevi/ 456 s.